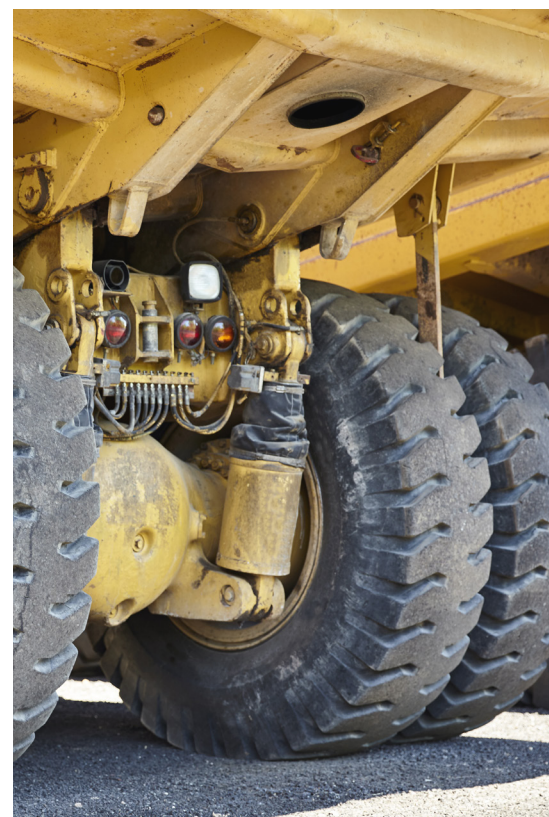

TILLVÄXT I HELA LANDET - FÖRETAGARNAS PERSPEKTIV PÅ LANDSBYGGEN

Oktober 2016

företagarna

Innehåll

Bakgrund - landsbygden och dess företag	3
Företagarnas perspektiv på landsbygdsföretagande	5
Aktuella frågor som hotar tillväxt och företagande på landsbygden	6
Riktad undersökning till landsbygdsföretagare	8
Tillväxtmöjligheter - Sju av tio landsbygdsföretag vill växa	9
Tillväxthinder för landsbygdsföretag - Var fjärde företag har svårt att finna lämplig arbetskraft ...	10
Åtgärder inom vissa strategiska områden:.....	11
En modern landsbygd – för fler växande företag i hela landet	11
Lokal service - Samordning mellan olika servicefunktioner kan bli bärkraftiga	12
Ett förbättrat infrastruktursystem gynnar företag i hela landet	13
Kompetensförsörjning och högre utbildning - Utmaningar som hotar framtida jobb och tillväxt! .	16
Välfärdstjänster – en förutsättning för kunna verka på landsbygden	18
Kapitalförsörjning - Viktig fråga för hälften av landsbygdsföretagen.....	19

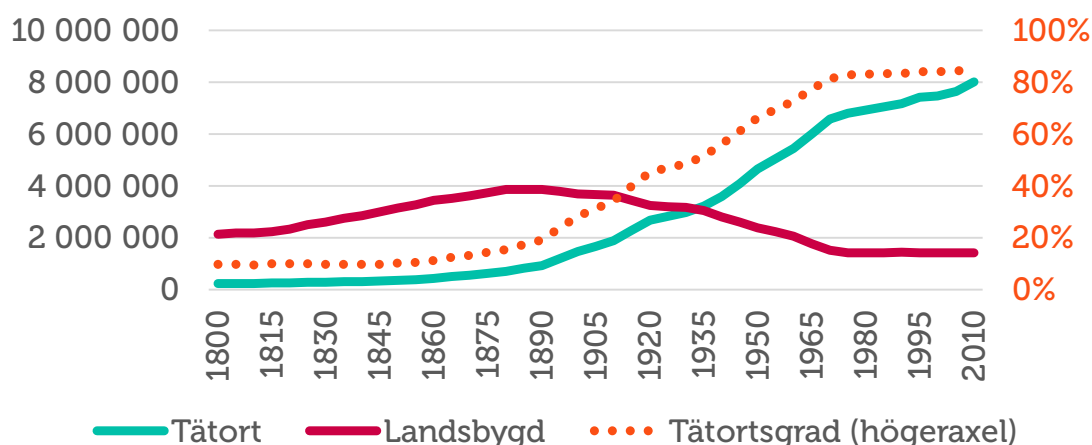
Företagarna är Sveriges största företagarorganisation med uppgiften att skapa bättre förutsättningar för företagande i Sverige. Vi företräder närmare 70 000 företagare, vilket ger oss en stor möjlighet att påverka och driva opinion för ett bättre företagarklimat. Företagarna är en medlemsägd, medlemsstyrd och partipolitiskt obunden intresseorganisation som finns över hela landet med 19 regionkontor och 260 lokala nätverk och mötesplatser.

Bakgrund - landsbygden och dess företag

Sverige har under 1900-talet genomgått en ekonomisk omvandling där den traditionella tillverkningsindustrin blivit mer driven av kunskap och forskning. För 200 år sedan bodde 90 procent av Sveriges befolkning på landet. Idag är det nästan tvärt om, 85 procent av oss bor i tätorter, se Figur 1.¹ För landsbygderna har urbaniseringstrenden inneburit en omflyttning av befolkningen från mindre orter till större tätorter och städer. Som en konsekvens har en stor andel jobb försvunnit från landsbygden och alla näringsgrenar utom avancerade tjänstesektorer har minskat sin sysselsättning. Utöver den höga utflyttningen är den demografiska utvecklingen med allt fler äldre en stor utmaning för landsbygden. Till det kommer bristande lönsamhet för flera av landsbygdsföretagen samt svårigheter att hitta jobb och kompetent arbetskraft.²

Landsbygdens befolkning nådde sin topp under slutet av 1800-talet och var då närmare 4 miljoner. Idag är den siffran 1,4 miljoner vilket innebär att landsbygdens befolkning har mer än halverats. Enligt Arbetsförmedlingen kommer en minskad befolkning i arbetsför åldrar medföra att det bli svårt att bryta den nedåtgående trenden av sysselsättningen i glesbygden.³ Mycket tyder på att urbaniseringen fortsätter i oförminskad takt i Sverige de närmaste 15 åren. Detta är en internationell trend som fortgår och som kan nära sammanlänkas till globaliseringen och Sveriges stora beroende av omvärlden. Det finns även risk för att sysselsättningen i medelstora och mindre kommuner börjar minska. Dessa regionala skillnader kan bekräftas genom den presenterade förändringen av sysselsättningen per region, se Figur 22. En viktig förklaring till en något sämre sysselsättningsutveckling på landsbygden är näringslivsstrukturen. Det handlar om regioner där tillverkningsindustrin dominerar sysselsättningen samtidigt som det är svårt att finna utbildad arbetskraft vilket gör det svårt för nya verksamheter att etablera sig. Många av dessa branscher befinner sig i en rationaliseringsfas där sysselsättningen minskar. Denna utveckling bekräftas av underlagsrapport till den Parlamentariska landsbygdskommittén som lyfter fram att landsbygdskommuner är mer specialiserade inom areella näringar och tillverkningsindustri.⁴

Figur 1. Sveriges urbanisering 1800 - 2010

Källa: SCB, Befolkningsutvecklingen i Sverige 1800-2010 fördelat på urban och rural befolkning

¹ En tätort definieras i Sverige som ett tätbebyggt område med minst 200 invånare där avståndet mellan husen är mindre än 200 meter

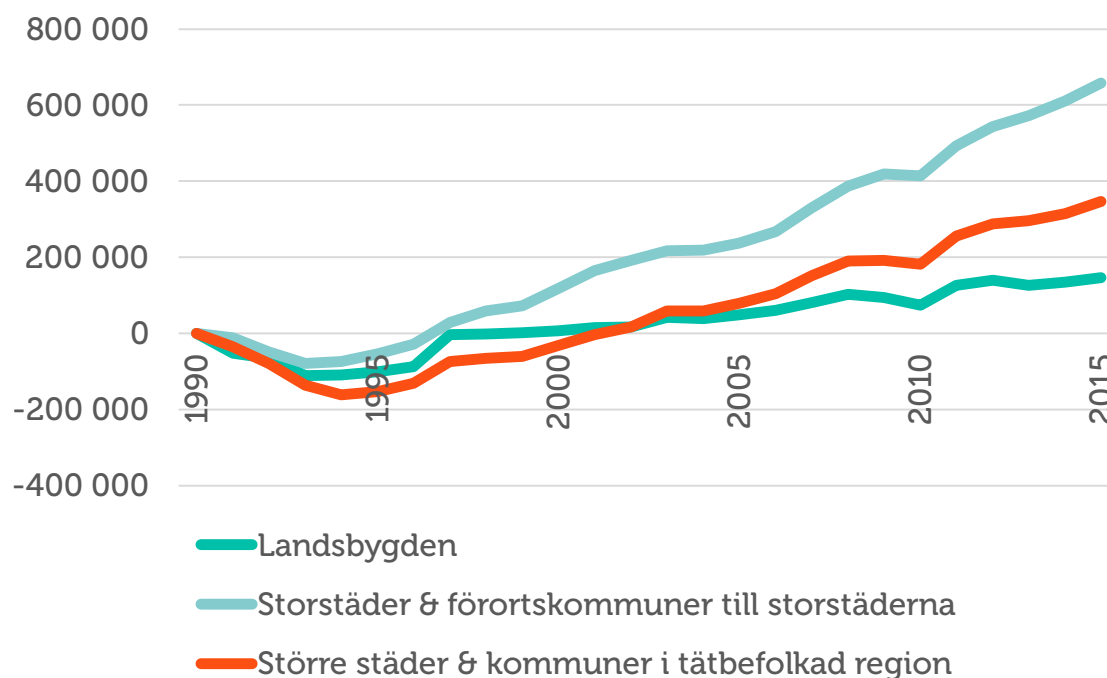
² Företagande och arbetsliv i Sveriges lands- och stadsbygder, underlagsrapport till SOU:2016:26

³ Arbetsförmedlingen, Globaliseringens effekter på lokala arbetsmarknader i Sverige september 2016

⁴ Underlagsrapport till SOU 2016:26, Företagande och arbetsliv i Sveriges lands- och stadsbygder

Trots stora utmaningar visar forskning att regioner som har ett varierande näringsliv också har bäst förutsättningar för långsiktig tillväxt. Landsbygdregioner med starka tjänstesektorer visar störst positiv utveckling. Det innebär att när traditionella branscher går sämre, som under finanskrisen, finns det andra branscher t.ex. inom turism som sätter nya rekord och sysselsätter fler personer just på landsbygderna. Det är nytänkande, entreprenörskap och modern teknik som skapar nya möjligheter för boende, företagande och utveckling av välfärden i hela landet. Nya företag inom vård och omsorg leder till ökad valfrihet samt en förnyad och förbättrad välfärd. Med öppnade marknader inom olika tjänstesektorer och i välfärdssektorn har nya möjligheter att utveckla och driva företag sett dagens ljus. Inte minst för många kvinnor som arbetar i dessa branscher.

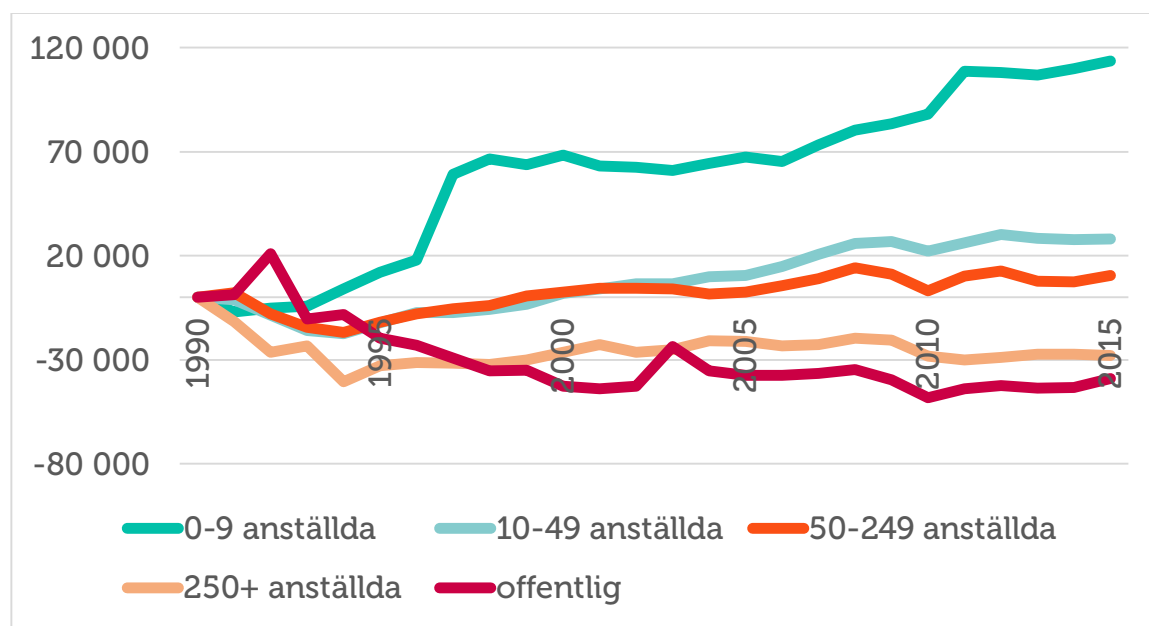
Figur 2 Tillväxt av antal jobb (privat och offentlig)

Källa: Kommungruppsindelning SKL 2016

Oavsett de regionala skillnader och näringslivsstruktur så är det de små och medelstora företagen som utgör ryggraden, tillväxten och stabiliteten i ekonomin. Det är företag med färre än 10 anställda står för den största sysselsättningen och under de senaste decennierna har 4 av 5 jobb skapats i dessa företag. Även under tuffa kriser, 2008-2009, var det de allra minsta företagen som fortsatte att skapa jobb, i motsats till de större företagen och offentlig sektor. Se Figur 3 för en överblick av utvecklingen av jobb i olika företagsstorlekar i landet som helhet.

Figur 3 Utveckling antal jobb på landsbygden

Källa: SCB

Företagarnas perspektiv på landsbygdsföretagande

Företagarna är optimistiska inför landsbygdernas möjligheter och deras framtid. Vi ser de gröna näringarna som en av landsbygdernas tydligaste konkurrensfördelar. Utöver närheten till olika naturtillgångar gäller det att ta tillvara på nya branscher och lokal kompetens. Om människor och företag får förutsättningar att utvecklas och växa av egen kraft kan positiv regional tillväxt åstadkommas. Vid sidan av förnyelsen inom traditionella branscher såsom tillverkande industriföretag växer nya näringar inom exempelvis tjänstesektorn, besöksnäringen, samt kulturella och kreativa näringar.

För Företagarna är det viktigt med en generell näringspolitik som vilar på stabila och förutsägbara regler liksom att konkurrens sker på lika villkor. På så sätt skapas förutsättningar för fler jobb i växande företag i hela landet. Entreprenörskap och företagande är två av de viktigaste faktorerna för jobb och tillväxt, inte minst på landsbygden. Fler jobb i mindre och växande företag betyder ökade skatteintäkter. Detta finansierar i sin tur den gemensamma välfärden.

Samtidigt finns det en rad aktuella frågor som direkt hotar företagsklimatet, i synnerhet på landsbygderna. Två sådana frågor är vägslitageskatten respektive flygskatten som båda är under utredning men som ska genomföras enligt budgetpropositionen. En tredje skatt som direkt påverkar företagande och snedvrider konkurrensen är beskattningen av bränsle i båtar och arbetsmaskiner där vattenbruksnäringen missgynnas i förhållande till yrkesfiskarna. Andra aktuella frågor som ökar de administrativa kostnaderna för landets företag är återinförandet av den årliga lönekartläggningen liksom de nya reglerna för arbetsmiljökartläggning. Detta är också mest kännbart för de allra minsta företagen.

Att Företagarna jobbar för att skapa goda förutsättningar att starta och driva företag innebär också att vi argumenterar för reformer som sänker företagens kostnader, t.ex. genom minskade arbetsgivaravgifter eller minskad regelbörda genom exempelvis ett förenklat uppgiftslämnande. För att ta tillvara den utvecklingskraft och potential som finns i hela landet behöver både människor och företag kunna bo och verka på landsbygden. Därmed finns det ett antal strategiska frågor som har extra bäring för företag på landsbygderna och med kopplingar till upplevda hinder i nedanstående ruta.

Aktuella frågor som hotar tillväxt och företagande på landsbygden

Sänkt skatt för serverhallar

Datacenterbranschen är endast ett par decennier gammal och har en stark tillväxt, både i Sverige och internationellt sett. Orsaken är den ökande användningen av internet och de tjänster som tillhandahålls via nätet. Enligt analyser kommer branschens kapacitet att öka med 10 procent per år de närmaste årtionden och det kommer krävas 60 nya megadatacenter (större än 5 MW) i Europa fram till 2020 för att möta efterfrågan.⁵ Regeringen föreslår i Budgetpropositionen för 2017 att företag inom datacenterbranschen ska kunna få den lägre energiskattenivån om 0,5 öre per kilowattimme om den sammanlagda installerade effekten för annan utrustning än kyl- och fläktanläggningar uppgår till minst 0,5 megawatt. Anledningen till denna nedsättning är att investeringsbehoven i branschen är stora och att Sverige har goda förutsättningar för att attrahera investeringar och etableringar av nya företag.

Företagarna tycker i grunden att regeringens förslag om sänkt skatt för vissa datacenter är bra vilket gör energiskatten konkurrenskraftig och på så sätt generera internationella investeringar. Det finns samtidigt hämmande faktorer i förslaget som blir kontraproduktiva. Det är framförallt den effektgräns på 0,5 MW som inte är bra. Den kommer att innebära att man hindrar små datacenters att växa till sig. Om de inte kan erbjuda en skatterabatt så gynnar det giganterna på marknaden som tar hem rabatten. Nya, unga företag som kan bli stora på sikt får en klar uppförbacke i sina ambitioner att växa. Denna effektgräns kan också innebära att det inte är lönsamt att investera i nya moderna servrar som är energisnåla. Då riskerar man hamna under effektgränsen och tappar rabatten. Det är tydligt att regeringen har valt sidan att göra Sverige attraktivt för investeringar framför att hjälpa mindre företag att växa och exportera.

Kilometerskatt

Regeringen planerar att införa en kilometerskatt (vägslitageavgift) på tunga vägburna transporter. Kilometerskatten kan införas redan 2018 och Företagarna bör arbeta för att stoppa den. För att bidra till regeringens mål om en minskad miljöpåverkan och att flytta vissa långväga godstransporter från lastbil tillsatte regeringen tidigare Vägslitage-skatteutredningen. Den presenteras den 9 dec och enligt budgetpropositionen är regeringens ambition att skatten ska införas.

⁵ Rapport Boston Consulting Group 2014

Företagarna anser att infrastruktur är en viktig förutsättning för att människor och företag ska kunna verka i hela landet. Landets geografiska läge förstärker betydelsen av väl fungerande transporter, både vägar och järnvägar. Företagarna vill därför se ett innovativt, hållbart, ekonomiskt infrastrukturensystem som gynnar företag och företagare i hela landet. Regeringen satsar flera miljarder på investeringar och underhåll i infrastruktur, dessa miljarder ligger dock efter mandatperioden. Vägslitageavgiften som i själva verket är en kilometerskatt blir i praktiken en landsbygdsskatt genom att man beskattar transporter där inga alternativ finns och där problem som skall lösas. Eftersom det är avstånd som beskattas och inte vad som tankas påverkas inte miljön vare sig till det bättre eller sämre av detta. Skatten skapar inga som helst incitament att välja lastbilar som uppfyller högre miljökrav. Åkerinäringen sysselsätter 86 000 personer och bidrar till fyra procent av BNP. Kilometerskatten kommer slå hårt på åkerinäringen, framförallt på de 11000 mindre åkerier som har färre än 5 anställda. Det visar sig dessutom att det bara är en fjärdedel av Trafikverkets underhållskostnader på det statliga vägnätet som är trafiklastberoende (dubbdäck och slitage från tunga fordon). Det betyder att kilometerskatten kommer att ta in 4 miljarder från åkerinäringen till statskassan vilket är fyra gånger mer än vad tunga fordon sliter på vägarna.

Flygskatten

För att minska flygets klimatpåverkan och på så sätt bidra till att nå miljö kvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan utreder regeringen en skatt på flygresor. Uppdraget ska redovisas senast den 30 november 2016 men regeringen aviserar redan i budgetpropositionen att införa detta.

Företagarna anser att flyget är en viktig förutsättning för att människor och företag ska kunna verka i hela landet. Om ekonomin ska växa så ökar också behoven av att kunna transportera varor, tjänster och personer. Därmed är flyget en förutsättning för att företag ska kunna verka och för att människor ska kunna bo och leva i hela landet. Om det ska finnas levande, aktiva och växande landsbygder i Sverige måste vi skapa mer likvärdiga livsvillkor i hela landet. Enligt Företagarna är det snarare ny teknologi som bidrar mer än högre skatter till att minska utsläppen. En flygskatt kommer drabba jobb och företagande och dessutom uppmuntrar skatten inte flygbolagen till att investera i miljövänliga alternativ. En flygskatt gör det dyrare att driva företag i Sverige i förhållande till våra konkurrentländer. Företagen i norra Sverige drabbas särskilt för där finns ofta inga andra alternativ än att ta flyget. Än en gång är det landets småföretag som får högre skatter och avgifter.

Beskattning av dieselbränsle inom vattenbruk, skogsbruk och jordbruk

Svenskt vattenbruk är en relativt ung näring som blivit allt viktigare för både jobb och utveckling på hela landsbygden. Näringen som har en stor tillväxtpotential omfattar idag ett 100-tals små och medelstora företag och som tillsammans har ca 400 anställda. Produktionen är förhållandevis låg men har de senaste tio åren mer än fördubblats. Från 7000 till 15000 ton. Samtidigt har antalet odlingar halverats. Den 1 juli 2015 begränsades skattebefrielsen för bränsle som förbrukas i luftfartyg, skepp och båtar. För vattenbruksföretagen innebar detta ökade kostnader med 5559 kr per kubikmeter diesel. Då näringen använder ca 275 kubikmeter diesel om året innebär detta ökade kostnader på ca 1,5 miljoner kr.

Företagarna anser att vissa näringar är missgynnade i förhållande till andra. Med en högre skatt på drivmedel så riskerar vattenbruksnäringen att inte bli ekonomiskt bärkraftig. Ökade kostnader kan slå undan benen för de mindre företagen som på sikt riskerar att upphöra med

sin verksamhet. Yrkesfiskarna som levererar till samma marknad som vattenbrukarna har full skattebefrielse på fartygs- och båtbränsle. Eftersom de levererar till samma marknad men har olika skattemässiga förutsättningar blir konkurrensen därmed snedvriden. För att vattenbruksnäringen ska få fortsätta att utvecklas anser Företagarna, av såväl konkurrensmässiga som miljömässiga skäl, att det bör vara en lika beskattning för yrkesfiskarna som det yrkesmässiga vattenbruket. Därför bör det vara full skattebefrielse på all diesel och bensin som används i skepp och båtar som sker vid yrkesmässigt vattenbruk.

En försämrad postlagstiftning

Utredningen föreslår att kravet på övernattbefordran ersätts med en tvådagars brevbefordran där minst 95 procent av breven ska ha delats ut senast den andra arbetsdagen räknat från inlämningsdagen. Förslaget ska säkerställa att det även framöver finns en samhällsomfattande posttjänst som på ett effektivt sätt möter samhällets behov av att skicka brev. Utredningens utgångspunkt är det digitaliserade samhället och som också ligger till grund för att förändra postlagstiftningen. Utredningen har dock missat det faktum att tillgången på grundläggande bredband på landsbygden är långt ifrån på samma nivå som vid tätortsregioner. Dessutom är dagens bredbandstillgång på landsbygden inte framtidssäker, dvs. den klarar inte ökade kapacitetskrav.

På den moderna landsbygden vilar många samhällsfunktioner på att detta fungerar. Företag har ett stort behov av att kunna svara mot kunders behov och efterfrågan vilket i sin tur ställer höga krav på snabb kommunikation, såväl digitalt som fysiska brev. Att inte ha tillgång till postservice kan vara frågor som stoppar entreprenören från företagsetablering eller fortsatt verksamhet på landsbygden. Även internet är den i särklass viktigaste förbindelsen en företagare har till marknader och leverantörer. Frekvent återkommande störningar i bredbandsnätet skapar därför stora svårigheter för företagare på landsbygden. Att inte ha en bra nätverksuppkoppling kan medföra extra kostnader för företagare. Företagarna anser att alltför stort fokus på att dra ner på ökade kostnader för dagens posthantering i förlängningen kan ställa sig i vägen för Sveriges utveckling mot ett sammanhållet land där alla regioner har samma tillväxtpotentialer. Det betyder att ökade skillnader i samhällsservice utifrån om man bor i glesbygd eller storstad kan vara mer kostsamt för den svenska samhällsekonomin.

Riktad undersökning till landsbygdsföretagare

Den här rapporten skall försöka ge en bild av landsbygdsföretagande och dess utveckling. För att studera vilka möjligheter och tillväxthinder för företag på landsbygden har företagarna använt sig av både en riktad enkätundersökning till landsbygdsföretagare samt Småföretagsbarometern för 2016.

Enkätundersökningen skickades ut i maj 2016 till företagarnas egen panel som består av 4 500 företagare runt om i landet. Av dessa 4 500 svarade nästan 1400, och en fjärdedel av dessa anger att företaget huvudsakligen är verksamt på landsbygden. Både generella frågor kring företagande och specifika frågor riktade till företagare på landsbygden besvarades i enkäten. De frågor som enbart berörde landsbygdsföretagande ställdes till de företagare som svarat att de driver företaget huvudsakligen på landsbygden. Urvalet korrigeras så att det liknar den

nationella företagarstrukturen, med hjälp av en modell baserad på SCB:s statistik på antal företagare i Sverige. Totalresultat blir på så sätt representativt för alla företagare i Sverige.

Småföretagsbarometern är Sveriges största konjunkturundersökning inriktad speciellt på småföretagskonjunkturen och har genomförts sedan 1985. Undersökningen omfattar 4 000 företagare inom det privata näringslivet med 1-49 anställda. Urvalet motsvarar totalt över 500 000 privata företag fördelade över hela landet. Sammanlagt har dessa företag omkring 2,1 miljoner sysselsatta. Storleken på urvalet och antalet respondenter gör att svaren kan delas upp så att vi kan mäta skillnader i konjunkturuppfattning hos Sveriges småföretag i samtliga län.

För Företagarnas medlemmar kännetecknas landsbygdernas företagande av:⁶

- Större andel små företag
- Högre andel företag i näringar som inte är beroende av en geografisk närhet till marknaden
- Större andel ensamföretagare
- Högre andel personer som driver företag
- Lägre tillväxt av antal företag
- Lägre utbildningsgrad

Upplevda hinder:

- Svårt att finna lämplig arbetskraft
- Svårt att få finansiering, tillgång till lån och krediter
- Höga arbetskraftskostnader
- Regelkrångel
- Långa handläggningstider kan dra ut på processer
- Samhälleliga funktioner, kommersiell service
- Bristande infrastruktur

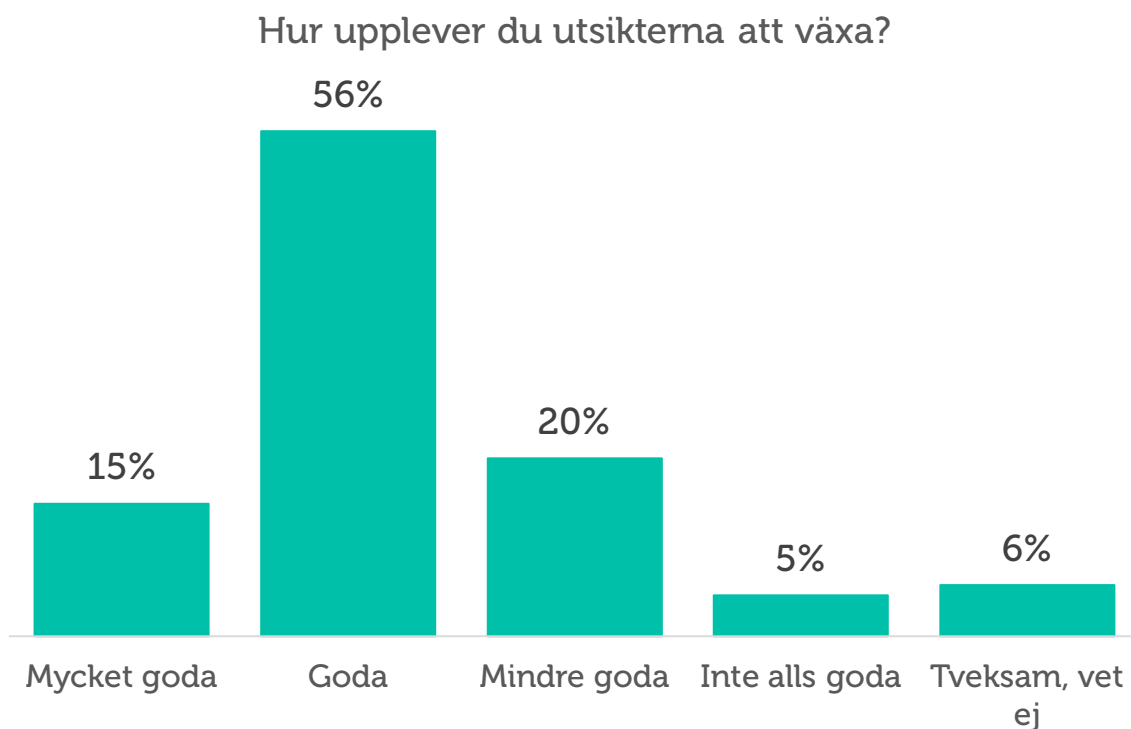
Tillväxtmöjligheter

- Sju av tio landsbygdsföretag vill växa

Svenska små landsbygdsföretag vill växa och sju av tio företagare ser goda möjligheter till att expandera verksamheten. Inte alla företag vill eller kan växa sysselsättningsmässigt, men omkring hälften uppger att de vill öka antalet anställda. Ny teknik och friare marknader öppnar dessutom upp för nya tillväxtmönster där samverkan i nätverk blir allt viktigare för tillväxten och konkurrenskraften. Den goda utvecklingen fortsätter och är en del av en långsiktig trend. Allt eftersom konjunkturläget förbättras är det fler företag som ser positivt på möjligheterna att växa och nivån är hög oavsett bransch. Se Figur 4.

⁶ Företagarnas panel (4500 deltagare) är ett undersökningsverktyg för Företagarna i syfte att mäta företagares åsikter och påverkan av olika händelser i omvärlden.

Figur 4 Tillväxtmöjligheter

Bas: företag (1-49 anställda) på landsbygden. Källa: Småföretagsbarometer 2016. Not: 70 procent av småföretagen på landsbygden ser (mycket) goda tillväxtmöjligheten.

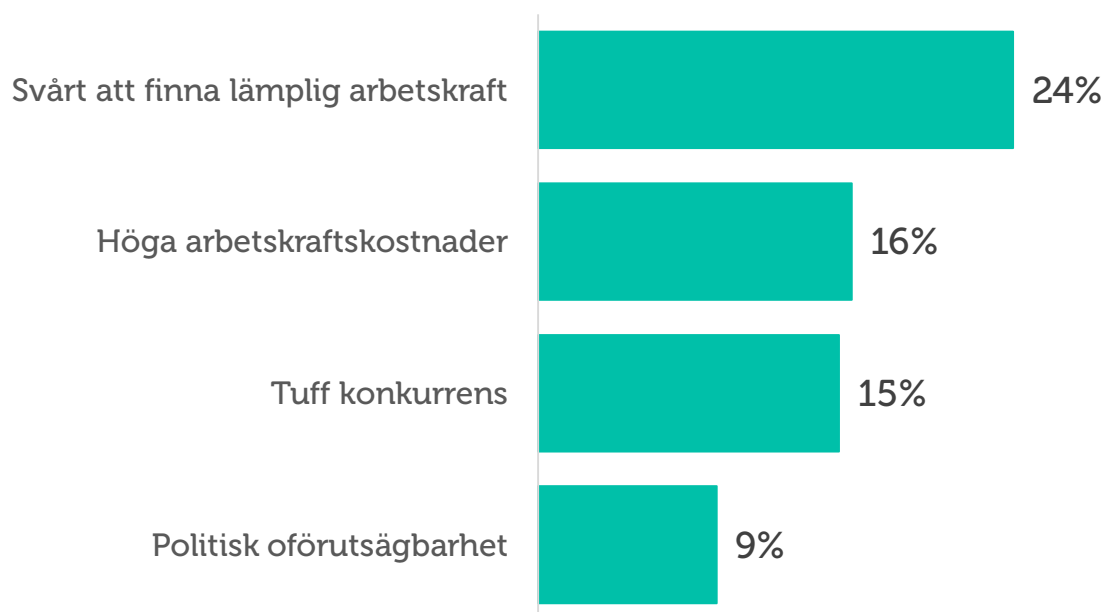
Tillväxthinder för landsbygdsföretag

- Var fjärde företag har svårt att finna lämplig arbetskraft

Trots viljan att växa hos småföretagen finns det samtidigt en rad hinder som sätter käppar i hjulen. Var fjärde företag eller 24 procent av företagarna på landsbygden uppger att det är brist på lämplig arbetskraft som är det största tillväxthindret. Detta är inte något nytt fenomen och en möjlig förklaring kan vara den generella trenden att personer med högre utbildning flyttar till större städer där en majoritet av de kunskapsintensiva arbetstillfällena finns.

Det andra, enskilt, största hindret för tillväxt var arbetskraftskostnaderna. Så många som 16 procent av landsbygdsföretagarna ansåg att detta var ett stort tillväxthinder.

Figur 5 Fyra största tillväxthinder för småföretagen på landsbygden

Bas: företag (1-49 anställda) på landsbygden. Källa: Småföretagsbarometer 2016

Åtgärder inom vissa strategiska områden:

En modern landsbygd – för fler växande företag i hela landet

För besöksnäringen som ökar i popularitet har landsbygden unika förutsättningar att ta hem marknadsandelar. Det är numera en av landets basnäringar och turismen har idag en stark position i de mycket glesa landsbygdskommunerna. Branschen ger jobb och utveckling över hela landet och Sverige är en populär destination i utlandet. För att stärka besöksnäringens positiva utveckling behöver utvecklingen av fler attraktiva turistdestinationer fortsätta och uppmuntras. Det görs bäst genom att förbättra ramvillkoren för företagen. Ett exempel är att bekämpa onödigt regelkrångel. Lokal och regional tillståndsgivning utgör ofta en stor tröskel för många företag inom livsmedel och restaurangföretag.

Småskalig livsmedelsproduktion har en stor potential och det finns ett mervärde i att samarbeta mer över gränserna för att skapa attraktiva turistkluster där måltid, upplevelser, boende kan kombineras. Det finns dock lagar och regler som slår orättvist i olika delar av landet och som behöver anpassas till gles- och landsbygdernas olika förutsättningar. T.ex varierar kontroller och kontrollavgifter liksom inspektörernas kompetens och förutsättningar mellan landets kommuner. Därför är det viktigt att fortsätta arbetet med bl.a. kompetensutveckling och att arbeta för en mer likvärdig livsmedelskontroll i hela landet. Det bör vara möjligt att anpassa den offentliga kontrollen för de företag som har anslutit sig till ett certifierat kvalitetssäkringssystem. Genom att anpassa den offentliga kontrollen till certifierade företag sänks tröskeln för de mindre producenterna och det skapas bra förutsättningar för tillväxt, samtidigt som konsumenternas behov tillgodoses.

Matturismen är en turistform som är stor och utbredd i många länder i Syd- och Centraleuropa. De svenska jordbruksföretagen har här en stor potential. Även alkoholhaltiga drycker kan bidra till varumärkesbyggandet och vara en del i utvecklingen av besöksnäringen på landsbygderna. Redan idag finns ett antal mindre producenter av vin och öl m.m. Gårdsförsäljning skapar inte bara möjligheter till att starta och driva ett framgångsrikt företag på landsbygden, det bidrar även till att skapa en besöksnäring som tillsammans med andra åtgärder gör landsbygderna mer attraktiva som bostads- och verksamhetsorter.

Företagarna föreslår:

- Möjliggör en effektivare offentlig kontroll till certifierade livsmedelsföretag
- Tillåt gårdsförsäljning av egenproducerat vin, öl och andra alkoholhaltiga drycker för att på så sätt få en naturlig koppling besöksnäring, livsmedelsförädling och upplevelseindustrier.

Lokal service

- Samordning mellan olika servicefunktioner kan bli bärkraftiga

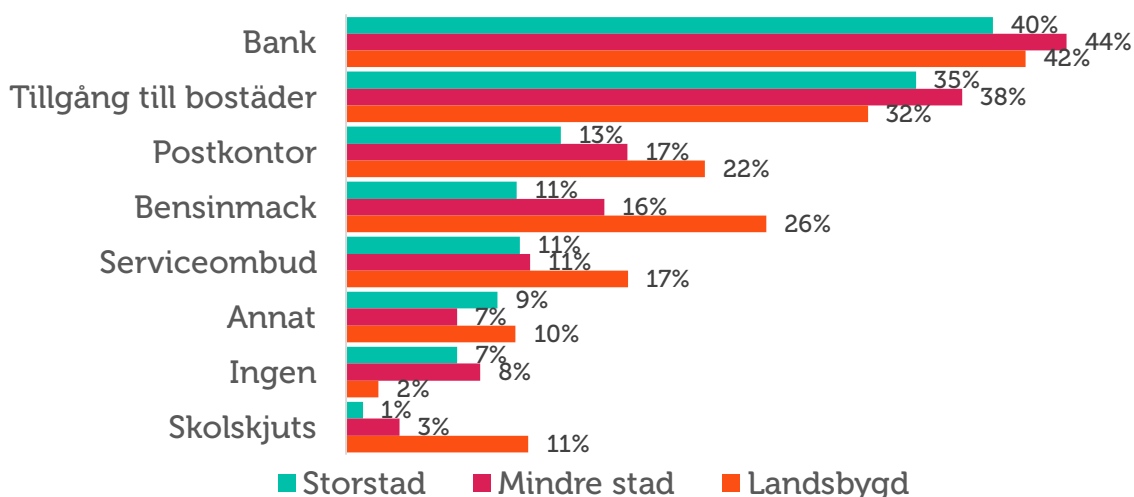
Den övergripande viktigaste frågan för att möjliggöra företagande och entreprenörskap på landsbygderna är tillgången till service. Utan vissa ”stödfunktioner” omöjliggörs mycket annan verksamhet. Att inte ha tillgång till dagisplats, bensinmack och postservice m.m. kan vara frågor som stoppar entreprenören från företagsetablering på landsbygden. Post, bensinmack och serviceombud är extra viktiga för landsbygdsföretagen, se Figur 6.

Många tillväxtorter präglas just av försämring i tillgänglighet till service har successivt försämrats. Det är inte enbart urbaniseringen som påverkat utan även omfattande strukturomvandling inom flera branscher samt en större rörlighet av befolkningen.⁷ I glesbygd har framför allt servicelösningar som bygger på lokala förutsättningar och samverkan möjlighet att bli bärkraftiga och långsiktiga.

Som ett led i denna utveckling har det i många tillväxtorter etablerats långtgående samordning mellan olika servicefunktioner. Det mest kända exemplet är Trångsviken i Jämtland, där offentliga och privata aktörer finns i en och samma byggnad, som fungerar både som dagis, kyrka och pub vid olika tillfällen. Företagarna vill se en utveckling av detta genom tydliga direktiv från staten till myndigheter och bolag att samverka och även se hur man kan locka in kommunerna i detta. Det är ett sätt att hålla uppe servicenivån samtidigt som man kan reducera kostnaderna. Till exempel kan butikerna vara ombud för post, apotek och systembolag. Butiken kan ibland vara kundens enda möjlighet till kontanthantering.

⁷ Arbetsförmedlingen, Globaliseringens effekter på lokala arbetsmarknader i Sverige

Figur 6 Vilken grundläggande servicefunktion är mest betydelsefull för din verksamhet?

Källa: Företagarna, enkätundersökning Landsbygdsföretagare maj/juni 2016

På den moderna landsbygden vilar många samhällsfunktioner på att det finns ett fungerande betalningsväsende. Dagens teknik möjliggör betalningar utan kontanter vilket i sin tur har minskat användningen. Det är emellertid inte alla grupper i samhället som har samma tillgång till nya betaltjänster. Dessutom är inte internettäckningen tillräckligt täckande i alla glesbygdskommuner för att koppla upp en butiks kortterminal mot en bank. Därför finns det ett behov av att reglera frågan tills vidare.

Företagarna föreslår:

- Främja samordnade servicelösningar. Utveckla samordnade servicelösningar så att både stat, regionen, kommunen, det civila samhället och näringsidkare tar ansvar för sina respektive områden. Graden av service är en viktig faktor i valet av etableringsort för företag och en förutsättning för att befintliga företag att kunna stanna kvar.
- Utred en ersättningsmodell till kommunerna som utvecklar lokala servicelösningar. Företagarna föreslår att staten utreder vidare hur en ersättningsmodell till kommunerna kan utvecklas så att servicefrågorna på landsbygden får en ordentlig uppgradering och att en helhetssyn på alla former av service på Sveriges landsbygd utvecklas.
- Förbättra och se över myndigheternas tillsyn och avgiftsuttag. Att möjliggöra för den s.k. "Rättviksmodellen" för myndigheters avgiftsuttag för tillsyn, framför allt på regional och lokal nivå. Den s.k. "Rättviksmodellen" innebär att kommunen/myndigheten fakturerar först efter utförd tillsyn – i stället för att mer schablonmässigt kräva betalning från företagen för tillsyn.
- Bankkontor ska ha en lagstadgat skyldighet att tillhandahålla kontanter till kunder.

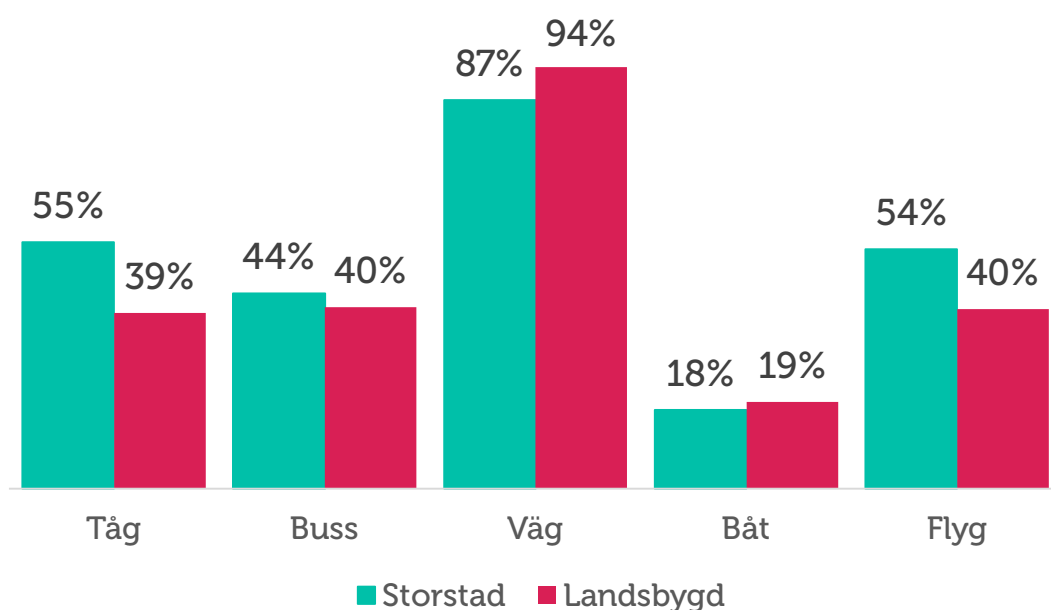
Ett förbättrat infrastruktursystem gynnar företag i hela landet

Transporter

En viktig förutsättning för att människor och företag ska kunna verka i hela landet är infrastruktur. Landets geografiska läge förstärker betydelsen av väl fungerande transporter,

både vägar och järnvägar, se Figur 7. Företagarna vill därför se ett innovativt, hållbart, ekonomiskt infrastruktursystem som gynnar företag och företagare i hela landet. Detta förutsätter investeringar i såväl i nyproduktion liksom på drift och underhåll. Företagarna vill även betona vikten av den fortsatta utvecklingen av elväg. När det gäller godstransporter är vägarna många gånger överlägsna spår, bland annat med tanke på platsbegränsningar på spåren. En elväg med en lastbil som utgör en slags hybrid är både nyskapande och är ett sätt att drastiskt minska utsläppen till låga kostnader. Arbetet möjliggör också många innovationer och nya företag kopplat till sig. Det kostar 1 miljon per km att bygga en elväg i dag. De stora transportstråken i Sverige skulle kunna gynnas av detta. Elektrifierade vägsträckor är testade och utvärderade i Gävleborg och visar att elvägstransporter kapar 80-90 procent av de fossila utsläppen. Ett klimatsmart och billigt sätt att kombinera järnvägens fördelar med lastbilens flexibilitet.

Figur 1 Hur viktigt är infrastrukturförbindelser för din verksamhet? Svar = ganska/mycket viktigt

Källa: Företagarna, enkätundersökning Landsbygdsföretagare maj/juni 2016

Med nya lösningar som t.ex. genom ökad samverkan med det privata näringslivet kan bättre infrastruktur nås i än högre takt. För glesa landsbygdskommuner är avstånden så pass långa att marknadspotentialen inte går att öka med hjälp av investeringar i transportsystemet. Samtidigt är inte kollektivtrafiken anpassad efter behoven vilket innebär att den pågående regionförstoringen bidrar till längre biltransporter och försämrad tillgänglighet för människor utan bil. Ökad samverkan mellan olika offentliga aktörer och transporter kan bidra till att uppnå ett bättre och effektivare kollektivt resande.

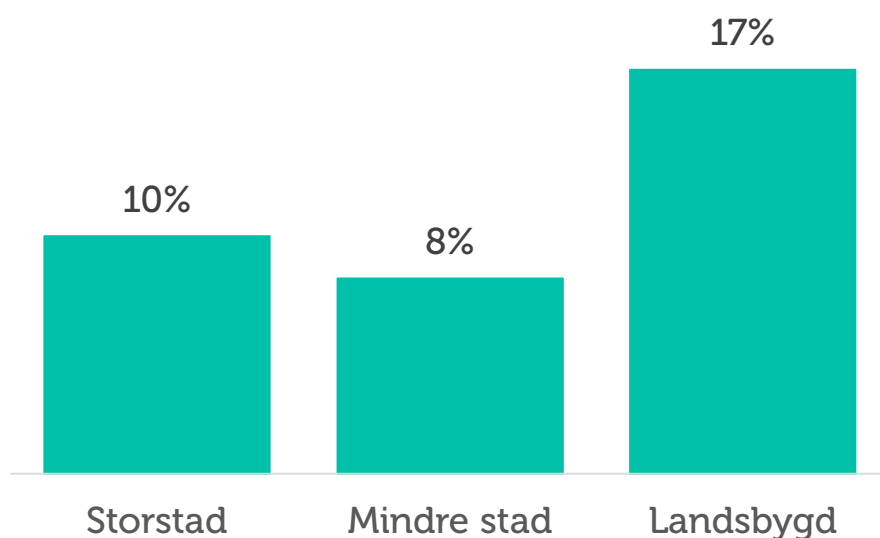
Nästan var femte landsbygdsföretag har bristfälligt internet

På landsbygden är bredbandstillgången liksom mobiltelefon-täckningen ofta inte framtidssäker, dvs. den klarar inte ökade kapacitetskrav. Företagarnas undersökning visar att en anmärkningsvärd hög andel av landsbygdsföretagarna upplever störningar i internetuppkopplingen flera gånger i veckan. Det försvårar att bedriva företag. Se Figur 8.

Samtidigt visar bredbandskartläggningen att högre överföringshastigheter blir allt viktigare i samhället.

Den digitala infrastrukturen är en förutsättning och möjlighet att anställa rätt kompetens. Det handlar inte bara bredband utan mer generellt om trådlös teknik. Regeringens 2020-mål om att 90 procent av alla hushåll och företag ska ha tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s är inom räckhåll. Då det är en bit kvar dit vill Företagarna se ytterligare satsningar för att tillvarata de möjligheter som finns bland företagare på den svenska landsbygden. Internet är den i särklass viktigaste förbindelsen en företagare har till marknader och leverantörer. Frekvent återkommande störningar i bredbandsnätet skapar därför stora svårigheter för företagare på landsbygden. Att inte ha en bra nätverksuppkoppling kan medföra extra kostnader för företagare. Dessutom kan en hög överföringskapacitet göra det möjligt att höja kvaliteten i t.ex vård, skola och omsorg.

Figur 2 Är tillgängligheten till internet tillräckligt bra för att driva företagets verksamhet? Svar = Nej

Källa: Företagarna, enkätundersökning Landsbygdsföretagare maj/juni 2016

Företagarna föreslår:

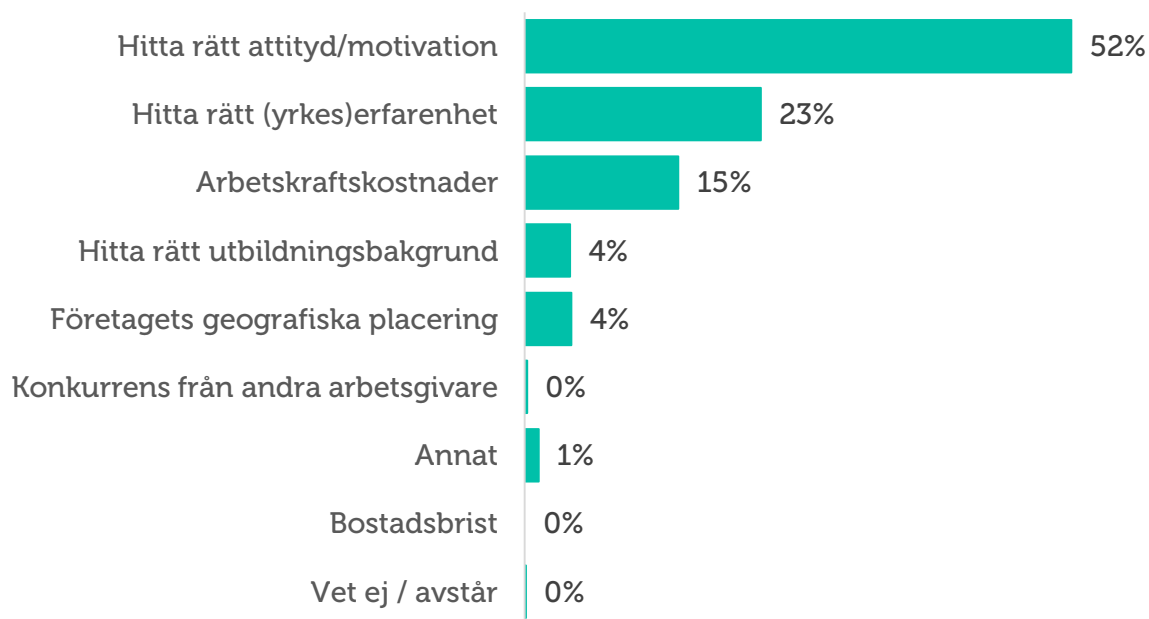
- Ökade investeringar i underhåll och drift av offentlig infrastruktur, till exempel genom kompletterande finansieringslösningar som OPS och lånefinansiering.
- Göra det enklare för såväl operatörer som lokala initiativ att bygga ut bredband med hög överföringshastighet och mobil kommunikation.
- En digital agenda som också gäller landsbygden. Tillgång till elektronisk infrastruktur ska säkras. IT-användning blir allt viktigare för många företag och kan ha stor påverkan på företagens produktivitet, konkurrenskraft och tillväxt.
- Att främja en effektiv e-förvaltning och e-tjänster på myndighetsnivå. De långa fysiska avstånden gör det än viktigare för landsbygdsföretag att e-tjänster finns och är effektiva.

Kompetensförsörjning och högre utbildning - Utmaningar som hotar framtida jobb och tillväxt!

Hög utflyttning och därmed brist på arbetskraft är ett av de största tillväxthindren landsbygderna står inför. Det är svårt att få tag på erfaren arbetskraft och den som är oerfaren är för dyr. Det är därför viktigt att regioner och kommuner kan erbjuda utbildning som motsvarar näringslivets behov. Att förbättra förutsättningarna för små- och medelstora företag att kunna rekrytera rätt kompetens är en ödesfråga för framtidens jobb och tillväxt. Utvecklingen i landet är att de glesa landsbygderna kännetecknas av stora avstånd och därmed sämre förutsättningar för utbildning och effektiv kompetensförsörjning.

Det finns en rad framgångsfaktorer för att möta landsbygdens långsiktiga utmaningar med att få högtbildade att stanna kvar eller för att kunna attrahera arbetskraft till regionen. En ökad dialog krävs mellan skola och arbetsmarknad för att förbättra matchningen och för att anpassa utbildningssystemet till vad arbetsmarknaden behöver. Fjärrstudier eller annan möjlighet att utbilda sig där man bor kan få människor att stanna kvar och på så sätt kan företag lättare få tag på den kompetens som de tidigare har sökt efter. Regionala högskolor har även visat sig vara viktiga för den regionala kompetensförsörjningen och attraktionskraften. Dessutom kan gymnasiala lärlingsutbildningar samt yrkeshögskoleutbildningar som anpassas efter det regionala näringslivets behov ha en positiv effekt på en Orts attraktionskraft. Det finns flera exempel där man aktivt involverat näringslivet och brutit upp traditionella gränser mellan utbildare och arbetsgivare till exempel YA jobb, teknikcollege, vård- och omsorgscollege och studentmedarbetaravtal. Företagares vilja och ansvar att delta mer aktivt i utbildningssystemet bör tillvaratas till nytta för företag och individ. Förutsättningen är att kommuner och utbildningsanordnare hittar goda former för samverkan med det lokala näringslivet och avsätter resurser så att de yrkesinriktade gymnasieutbildningarna kan få ut intresserade och drivna elever till det arbetsplatsförlagda lärandet. En viktig förutsättning är också att det finns en tydlig efterfrågan från näringslivet av just de kunskaper som utbildningen ger.

Figur 9 Vad är den största utmaningen med att finna lämplig arbetskraft?

Bas: företag som upplever ”svårt att finna lämplig arbetskraft” som tillväxthinder

Källa: Företagarna, enkätundersökning Landsbygdsföretagare maj/juni 2016

Företagarna föreslår:

- Stärk entreprenörskap i utbildningssystemet genom att ge alla elever på naturbruksgymnasiet i hela landet möjlighet att välja UF-konceptet.
- Stärk attraktionskraften till de gymnasiala yrkesprogrammen. Här behövs framförallt en kommunal mobilisering för att öka rekryteringen och genomströmningen i programmen genom bättre information om möjligheterna till jobb som dessa utbildningar leder till samt ett mer målmedvetet samarbete med det lokala näringslivet gärna i enlighet med den så kallade Uddevalla modellen.
- Ge den regionala arbetsmarknaden med dessa parter och organisationer större inflytande på de regionala högskolorna så att utbildning och forskning sker i större samverkan.
- Utveckla incitamentsstrukturer så att företagens eget ansvar för kompetensfrågorna samspelar med det offentliga systemet för kompetensförsörjning. Regeringen borde kunna ge tydliga direktiv till sina myndigheter och bolag att samverka och även se hur man kan locka/tvinga in kommunerna i detta. Det är ett sätt att hålla uppe servicenivån samtidigt som man kan reducera kostnaderna.
- Bättre möjligheter till fjärrstudier för att utbilda sig där man bor.

Välfärdstjänster – en förutsättning för kunna verka på landsbygden

För att landsbygden skall vara attraktiv att bo och verka på krävs en grundläggande service. För en småföretagare är serviceutbudet på landsbygden en förutsättning för att kunna konkurrera, liksom närheten till en skola för många barnfamiljer.

Om Sverige ska klara de ökade behoven av välfärdstjänster, som en åldrande och delvis förändrad demografi kommer kräva, måste vi välkomna nya sätt att tillhandahålla kvalitativ välfärd. För att kunna åstadkomma detta spelar entreprenörerna en mycket viktig roll. Företagarna tror på lösningar som bygger på att medborgarens behov och önskemål sätts i fokus och där det för verksamheterna uppställs genomtänkta kvalitetskrav som sedan följs upp. För att kunna erbjuda medborgarna valmöjligheter är det av central betydelse att se till att det finns en mångfald på marknaden. Utan mångfald, ingen valfrihet. Det handlar om företagare som driver och tar ansvar för kvaliteten i den verksamhet de bedriver, som jobbar på den lokala marknaden och som har en social förankring i det lokala samhället. De små, ägarledda företagen spelar en viktig roll för utvecklingen av välfärdstjänsterna. Det handlar om företagare som driver och tar ansvar för kvaliteten i den verksamhet de bedriver, som jobbar på den lokala marknaden och som har en social förankring i det lokala samhället. De små företagen kan i sin verksamhet utveckla nya, kvalitativa lösningar utifrån patienternas behov och önskemål. För att detta ska vara möjligt är det viktigt att de krav som ställs fungerar för småskaliga verksamheter. Företagarna anser att fokus bör vara på kvaliteten i de enskilda verksamheterna - inte på vilken driftsform aktörerna har.

Lagen om offentlig upphandling (LOU) är en lag som många av landsbygdsföretagarna har angett utgör ett tillväxthinder. De stora problemen ligger dock inte i lagstiftningen i sig, utan i den praktiska tillämpningen, dvs. i myndigheternas utformning av upphandlingarna. Mindre företag kan många gånger inte leverera alla de varor och tjänster som efterfrågas i offentliga upphandlingar. Fördelaktigt vore istället att dela upp stora kontrakt i mindre delkontrakt och göra det möjligt för företagen att lägga anbud på dessa. Detta skulle underlätta för små företag att kunna vara med och tävla om kontrakt avseende mer specifika varor och tjänster. Detta skapar möjlighet till växande företag, ökad sysselsättning och ökad tillväxt.

Företagarna föreslår:

- Främja samordnade servicelösningar. Tillgänglighet och service är viktiga faktorer i valet av etableringsort för företag och en förutsättning för att befintliga företag ska kunna stanna kvar.

- Utred en ersättningsmodell till kommuner som utvecklar lokala servicelösningar. Företagarna föreslår att frågan om en ersättningsmodell till kommunerna utreds vidare så att servicefrågorna på landsbygden får en ordentlig uppgradering och att en helhetssyn på alla former av service på Sveriges landsbygd utvecklas.

- Utveckla offentlig upphandling som fungerar för småföretag. De upphandlande myndigheterna bör se över hur de utformar sina upphandlingar, Genom att dela upp stora kontrakt i mindre delkontrakt och genom ställa relevanta krav kan man öka möjligheten för små lokala företag att delta i offentlig upphandling, vilket kan ge möjlighet att driva verksamheter vidare. Att inrätta distributionscentraler där varuflöden till kommunens förvaltningar samordnas kan också underlätta för små leverantörer.

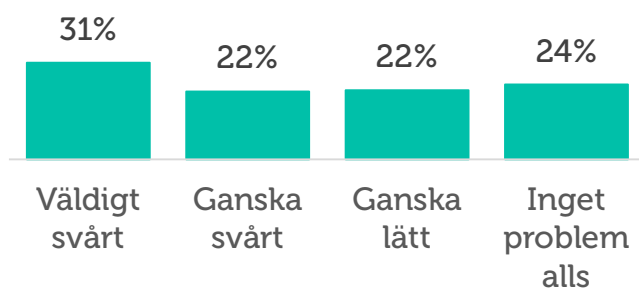
Kapitalförsörjning

- Viktig fråga för hälften av landsbygdsföretagen

Landsbygdernas lokala ekonomier är viktiga för både familjer och företag men utmanas samtidigt av strukturomvandlingen. För många landsbygdsföretag är finansieringsfrågan fortfarande ett problem som utgör ett av de största hindren för att starta och driva företag på landsbygden. Drygt hälften av småföretagen på landsbygden upplever att det är väldigt svårt att finansiera företagets investeringar med extern finansiering. För att förnyelse, utveckling och omställning ska ske måste därför kapitalförsörjningen förbättras. På så sätt kan nyföretagandet öka och det kan bli fler jobb i växande landsbygdsföretag.

En liten del av bankernas utlåning går till små företag och en ännu mindre del till små företag på landsbygden. Den utvecklingen beror bl.a. på ökade upplåningskostnader som en följd av olika bankregleringar. Bankerna minimerar vanligtvis sina risker genom att låna ut till företag som investerar i växande tätorter hellre än på landsbygden. Ett växande landsbygdsföretag som kan in-teckna sina fastigheter som säkerhet för lånen har lättare att få banklån än det mindre nystartade företaget inom servicebranschen. Därför behövs nya, smarta lösningar för finansiering av affärsidéer på landsbygden. Se Figur 10.

Figur 10 Hur upplever du möjligheten att finansiera företagets investering(ar) med extern finansiering (kredit) de senaste tolv månaderna?

Bas: företag (1-49 anställda) på landsbygden som har gjort en investering de senaste 12 månaderna

Källa: Enkätundersökning 2016

Företagarna vill tillvarata det engagemang och den utvecklingskraft som finns på landsbygderna och lyfta fram lokala initiativ såsom de 30-talet sparbolag som finns ute i landet. De har som roll att komplettera de lokala bankerna genom lokalt riskkapital. De arbetar med eget kapital som tas in från sparare och delar sedan risken med spararna och entreprenörerna. Med sin starka lokala förankring och lokala kompetens utgör de en viktig plattform för finansieringsaktörer att skapa en långsiktigt positiv företagsutveckling.

Företagarna föreslår:

- Att med satsningar genom landsbygdsprogrammet främja lokala och alternativa finansieringslösningar som syftar till att förbättra tillgången på lokalt kapital. På så sätt kan fler investeringar i landsbygdsföretag göras.